

REMISSVAR

Betänkandet en långsiktigt hållbar migrationspolitik (SOU 2020:54)

Synpunkter från Roks, Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejourer i Sverige

Riksorganisationen för kvinnojourer och tjejourer i Sverige, Roks, är en feministisk organisation vars uppgift är att synliggöra och motverka mäns och killars våld mot kvinnor, tjejer och barn. Vårt mål är att bidra till en förbättring av kvinnors och tjejers livsvillkor. Roks arbetar för att synliggöra sambanden mellan kön, makt och våld samt öka kunskapen och kompetensen i dessa frågor såväl inom som utom organisationen. För Roks innefattar mäns våld mot kvinnor och tjejer utsatthet för fysisk och psykisk misshandel, pornografi, prostitution, sexuellt våld och trakasserier.

Roks ser att mäns våld kan drabba alla kvinnor och tjejer, men också att kvinnors och tjejers livsvillkor och livsrum kan variera beroende av etnicitet, social tillhörighet, ålder, sexualitet, funktionshinder och missbruk. Därför är det nödvändigt att belysa både de erfarenheter som skiljer och de som förenar kvinnor och tjejer. Roks uppmärksammar att mäns våld mot kvinnor och tjejer även drabbar barn som lever i våldets närhet. Vi vill därför synliggöra barnens situation och bidra till en förbättring av deras livsvillkor.

Kärnan i Roks verksamhet är stödet till lokala kvinno- och tjejourer i deras utveckling och arbete för kvinnor, tjejer och barn som är utsatta för mäns våld.

Sammanfattning

Terrafem och ROKS anser att den omvända huvudregeln där ett uppehållstillstånd som huvudregel ska vara tidsbegränsat vid det första beslutstillfället och vid förlängning, kan få förödande konsekvenser för kvinnor och barn som kommer till Sverige och utsätts för våld av anknytningspersonen. Vidare instämmer Terrafem och ROKS med kommittén om att utredningens förslag kan få negativa effekter utifrån ett jämställdhets- och ett barnrättsperspektiv, jämfört med en återgång till utlänningslagen, men att det finns fördelar i relation till den tillfälliga lagen.

8.3.2. Tillståndstidens längd vid anknytning

Terrafem och ROKS anser fortfarande att permanenta uppehållstillstånd ska beviljas direkt vid s.k. snabba anknytningar, vilket påtalades redan i remissvar till *Betänkandet Kvinnor och barn i rättens gränsland (SOU 2012:45)*. Av samma skäl ställer sig Terrafem och ROKS emot förslaget att även vid etablerad anknytning endast bevilja tidsbegränsade uppehållstillstånd vid anhöriginvandring.

En uppskjuten invandringsprövning (också kallad tvåårsregeln) har som utredningen visar en lång tradition i Sverige. Enligt 5 kap. 16 § tredje stycket 2 kan make, maka eller sambo beviljas uppehållstillstånd om förhållandet upphört (s.k. brusten anknytning)

främst på grund av att utlänningen eller utlänningens barn utsatts för våld eller annan kränkning. Denna ändring trädde i kraft efter att frivilligorganisationer och myndigheter påtalat problematiken sen långt innan den specifika bestämmelsens ikraftträdande år 2000.

Terrafem och ROKS är av uppfattningen att det hade fått förödande konsekvenser för de kvinnor och barn som utsätts för våld, att inte beviljas permanenta uppehållstillstånd som huvudregel efter att tvåårsfristen löpt ut. Efter att ha blivit utsatt för våld under en längre tid följer en uppbrottsprocess där kvinnor och barn ska försöka återhämta sig och fullfölja sin etablering i Sverige. Med ett överhängande hot om utvisning blir kvinnor, barn och integrationsprocessen lidande. Ur kartläggningen Ds 2014:38 beskriver bland annat Social resursförvaltning i Göteborg att kvinnor hellre återvänder till en man som utövar våld i rädsla för att utvisas till en svår eller omöjlig situation i sitt hemland. Terrafem och ROKS delar denna uppfattning utifrån sina möten med våldsutsatta kvinnor och barn.

Möjligheten att beviljas tillfälligt uppehållstillstånd på grunden brusten anknytning till följd av våld kvarstår enligt kommitténs förslag, men eftersom huvudregeln förändras, kommer anknytningspersonens makt över den sökande markant att öka. Terrafem och ROKS är av uppfattningen att möjligheten att beviljas en förlängning av uppehållstillstånd på grunden brusten anknytning när det förekommit våld, helt försvinner i och med kommitténs förslag. Det innebär att kvinnan måste ha en ny grund för uppehållstillstånd efter 4 år om anknytningspersonen är en svensk medborgare och 3 år om anknytningspersonen är flykting eller alternativt skyddsbehövande.

Dessa kvinnor har i regel en ännu större tröskel för att nå upp till de nya vandels-, försörjnings-, språk- och samhällskunskapskrav för permanent uppehållstillstånd, och i synnerhet om de levt i en våldsam relation de två eller tre första åren i Sverige. I praktiken skapas därför en inlåsningseffekt att stanna i en våldsam relation som svensk lagstiftning ser till att upprätthålla, om kvinnan inte har ett arbete eller gemensamt barn som kan utgöra en ny anknytningsperson och ny grund för uppehållstillstånd om de ej uppfyller kraven för att beviljas permanent uppehållstillstånd. Under tvåårsfristen men också därefter kan anknytningspersonens hot om utvisning leda till att ansökningspersonerna stannar kvar i en våldsam relation. Därmed ökar kontrollen över de ansökande kvinnornas liv, när permanenta uppehållstillstånd inte beviljas.

15.7.4 Konsekvenser för jämställdheter mellan könen

Terrafem och ROKS instämmer med kommitténs uppfattning om att jämställdheten mellan könen kan påverkas negativt i vissa avseenden jämfört med en återgång till utlänningslagen, men att det finns fördelar i relation till den tillfälliga lagen.

Terrafem och ROKS är också av uppfattningen att många av kommitténs förslag saknar utformning med avstamp i den jämställdhetsanalys de presenterar. Utredningen har visat att kvinnor i störst utsträckning får uppehållstillstånd på grunden anknytning, och i lägst andel genom arbete. Ändå är kommitténs förslag att begränsa anhöriginvandringen samt göra kraven för permanenta uppehållstillstånd beroende av sådana krav som de nyanlända kvinnor i väldigt liten utsträckning kan leva upp till. Indirekt blir konsekvensen att främst kvinnors möjlighet till invandring begränsas. Anhöriginvandring är dessutom en av de få möjligheter att ta sig till Sverige på laglig väg.

Terrafem och ROKS är därför av uppfattningen att de förslag som kommittén presenterat gällande omvänd huvudregel för anhöriginvandring, brusten anknytning på grund av våld samt nya krav för permanent uppehållstillstånd inte är i linje med de jämställdhetspolitiska mål som Sverige ställt upp. Kommittén nämner bara kort att förslaget om att uppehållstillstånd i vissa fall kan beviljas även om ett förhållande upphört är positivt utifrån ett jämställdhetsperspektiv i relation till den tillfälliga lagen. Det påtalas därför indirekt att kommittéförslaget ändå innebär en försämring för

nyanlända kvinnor och jämställdheten i Sverige, då utlänningslagen har mer generösa bestämmelser.

Som utredningen visar tar det längre tid för nyanlända kvinnor att etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. Kommittén vidhåller att de nya förslagen på försörjningskrav kan medföra risk för inlåsnings effekt för kvinnor som omfattas av en annan persons försörjningsplikt och blir i kraftig beroendeställning till denna person. Kommitténs förslag om att införa språkrav, samhällskunskapskrav och utökade försörjningskrav för permanenta uppehållstillstånd slår hårt mot kvinnor och särskilt hårt mot våldsutsatta kvinnor som i regel har en ännu längre etableringsprocess.

15.7.5 Konsekvenser för barn

Sedan 1 januari 2020 är Barnkonventionen svensk lag. Ändå föreslår kommittén förslag som innebär en försämring för barn som söker uppehållstillstånd i relation till utlänningslagen, trots att barnrättsperspektivet ytterligare ska förstärkas.

Terrafem och ROKS är av uppfattningen att tidsfristen om tre månader för att undantas försörjningskravet för skyddsbehövande ska tas bort, eftersom tidsfristen försätter barnen i en särskilt svår situation gällande familjeåterförening. Migrationsverkets statistik visar att många ansökningar om familjeåterförening från flyktingar och alternativt skyddsbehövande inkommer efter tremånadersfristen. I praktiken kan därför barn förhindras familjeåterförening då anknytningspersonen inte uppfyller försörjningskravet, baserat på en administrativ formalitet.

Vidare utredning av skenäktenskap

Eftersom syftet med tvåårsregeln är att förhindra skenäktenskap samt ett kringgående av invandringsbestämmelserna, behöver ett större arbete utföras kring att göra en bättre kontroll över mäns tidigare anknytningsförfrågningar.

Svenska medborgare och män med permanenta uppehållstillstånd kan som lagstiftningen är utformad sätta det i system att ta hit kvinnor genom så kallad *fruimport*. Terrafem föreslår att en vidare utredning bör göras över den här typen av systematiskt utnyttjande av kvinnor och barn och kringgåendet av invandringsbestämmelserna i det avseendet, där inte kvinnan i regel belastas utan den man eller anknytningsperson som satt det i system att kringgå regelverket.

I detta ärende har ordförande Jenny Westerstrand beslutat. Adine Samadi har varit föredragande.

Stockholm den 2020-12-07

Jenny Westerstrand
Ordförande Roks